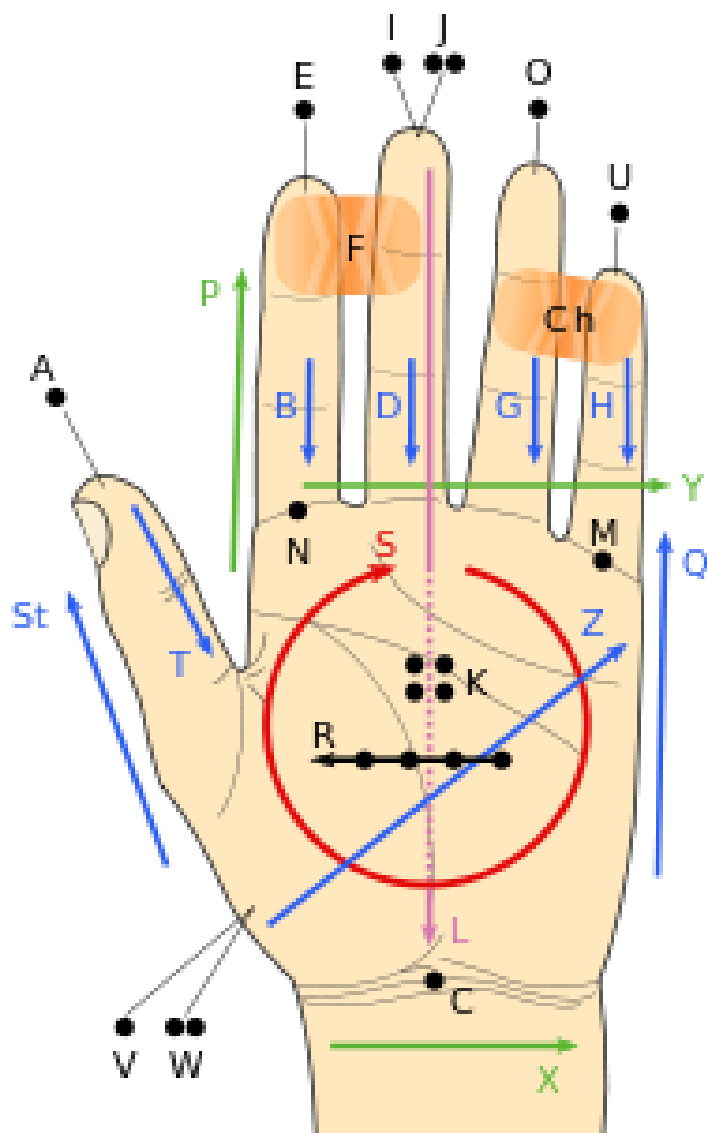

Příloha 1

Lormova abeceda (https://cs.wikipedia.org/wiki/Lormova_abeceda)

Příloha 2

Braillovo písmo (Tyfloservis, <https://www.tyfloservis.cz/wp-content/uploads/2021/03/abeceda-braillova-pisma.pdf>)

Vidět, když oči nestačí

ABECEDA BRAILLOVA BODOVÉHO PÍSMÁ PRO NEVIDOMÉ

1	2	3	4	5	6	7	8	9	0
A	B	C	D	E	F	G	H	I	J
K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T
						chyba			
U	V	X	Y	Z	Ý	chyba	W	Ž	Ů
						/			
Á	Ě	Č	Ď	Š	Ň	/	Ť	Ó	Ř
			,	-	'	velké písmeno	malé písmeno	číselný znak	řetězec velkých písmen
í	é	ú	,	-	'	velké písmeno	malé písmeno	číselný znak	řetězec velkých písmen
.	;	:	+	?	!	"	(	*	)

www.tyfloservis.cz

Příloha 3

Tvary rukou českého znakového jazyka (Macurová, 1996, s. 12-13)

Skupina	a) °	b) 1	c) ^	d) "	e) "	f) =	g) °	h)	
A									Zavřená ruka
O									Skrčená ruka
C									
B									Ruka s prsty u sebe
5									Ruka s prsty od sebe
Y									
D									Prsty vzlyčené ze zavřené dlaně
V									
P									
I									
Y									
R									

Příloha 4

Ukázka notace znakového jazyka (Okrouhlíková, 2015, s. 68-69)

NOTACE – ZÁPIS ČESKÉHO ZNAKOVÉHO JAZYKA

Příklady zápisu znaků

I. TAB DEZ_{ORI 1 ORI2}^{SIG} – znaky artikulované jednou rukou

ANO $\emptyset Y \leftarrow \uparrow$

Znak je artikulován v neutrálním prostoru rukou .O, jejíž dlaň směřuje doleva a prsty od těla; ruka vykonává opakovaný pohyb kývání.

CO $\emptyset \uparrow O \wedge \uparrow$

Znak je artikulován v neutrálním prostoru rukou .O, jejíž dlaň směřuje nahoru a prsty od těla; ruka vykonává krátký opakovaný pohyb ze strany na stranu.

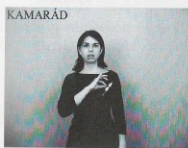
JABLKO $\exists A \leftarrow \uparrow \vee$

Znak je artikulován na pravé tváři rukou A, jejíž dlaň směřuje doleva a prsty nahoru; ruka vykonává opakovaný pravoúhle vertikální kruhový pohyb s trvalým kontaktem.

NOTAČNÍ SYSTÉM PRO ČESKÝ ZNAKOVÝ JAZYK – ALENA MACUROVÁ

KAMARÁD $\uparrow \Gamma \uparrow O \vee \leftarrow \uparrow X^o$

Znak je artikulován na levé straně hrudi rukou .O, jejíž dlaň směřuje dolů a prsty doleva; ruka vykonává krátký opakovaný pohyb k tělu s koncovým kontaktem.

II. TAB DEZ_{ORI 1 ORI2 (1A)} DEZ_{ORI1 ORI2}^{SIG} – znaky artikulované dvěma rukama, obě aktivní ruce jsou ve stejném tvaru

ČEKAT $\uparrow \Gamma \uparrow D_b \vee \uparrow \uparrow D_b \leftarrow \uparrow X^o$

Znak je artikulován na hrudi (levá ruka je na levé straně hrudi, pravá ruka je na pravé straně hrudi); obě ruce jsou ve tvaru D_b, dlaň levé ruky směřuje doprava, dlaň pravé ruky směřuje doleva, prsty obou rukou směřují od těla; ruce jsou vedle sebe a současně vykonávají opakovaný pohyb dolů s trvalým kontaktem na hrudi.

POČASÍ $\emptyset 5 \vee \uparrow \uparrow 5 \leftarrow \uparrow$

Znak je artikulován v neutrální prostoru; obě ruce jsou ve tvaru 5, dlaň levé ruky směřuje doprava, dlaň pravé ruky směřuje doleva, prsty obou rukou směřují od těla; ruce jsou vedle sebe a současně vykonávají opakovaný pravoúhle vertikální kruhový pohyb.

68 69

Příloha 5

Informovaný souhlas – varianta výzkum testovací části i varianta výzkumu terapeutické části

Informovaný souhlas

Byl/a jsem informována o účelu testu PFT (C-W) pro účely dizertační práce Mgr.

Michaely Veselé s názvem Problematika psychologické práce s Neslyšícími.

Byl/la jsem obeznámen/a s tím, jak bude autorka práce s výsledky nakládat, jakým způsobem bude zajištěna anonymita a k jakému účelu je použije.

Mohu využít pohovoru nad výsledky testu PFT (C–W)

Datum:

Jméno účastníka:

Podpis:

Jméno výzkumníka: Michaela Veselá

Podpis:

Informovaný souhlas

Byl/a jsem informována o zařazení této terapie do výzkumu v rámci dizertační práce Mgr.

Michaely Veselé s názvem Problematika psychologické práce s Neslyšícími.

Byl/la jsem obeznámen/a s tím, jak bude autorka práce s výsledky nakládat, jakým způsobem bude zajištěna anonymita a k jakému účelu je použije.

Svou účast ve výzkumu si mohu kdykoliv během terapeutických sezení rozmyslet, aniž by to mělo vliv na pokračování terapie.

Datum:

Jméno účastníka:

Podpis:

Jméno výzkumníka: Michaela Veselá

Podpis:

Příloha 6

Modifikace testu PFT (C-W) pro Neslyšící: [odkaz na stažení](#)

Ukázka:

Příloha 7

Ukázka protokolu PFT (C-W)

Č: 13 Pohlaví: F Věk: 20

1.	M'	/		/		To nevadí, stejně jsem chtěl ten kabát vyhodit.
2.		/	I	/	i	Omlouvám se, koupím ti podobnou.
3.		/	E	/		Máte pravdu, ta žena si ho musí sundat.
4.	E'	/		/		To je špatné, další vlak jede až za hodinu.
5.		/		/	i	Omlouvám se, nejspíš porucha, opravíme to,
6.		/		/	m	Tak dobře, ty dvě knihy půjdu vrátit.
7.		/	I	/		Opravdu? To jsem nevěděl, budu se snažit být potichu.
8.	E'	/	E	/		Cože? Ona mě s tebou podvádí?
9.	M'	/		/		Nebudu čekat, půjdu ven bez deštníku!
10.		/	E	/		Přestaň, vůbec nevím, o čem mluvíš.
11.		/	M	/		Nevadí, v pořádku, na shledanou.
12.		/		/	i	Zkusím ho dohonit a ten kabát si vyměnit.
13.	E'	/		/		Vážně? Kvůli tomu jsem vstával v půl čtvrté!
14.		/	M,E	/		Asi zaspala, ona vždycky přijde.
15.		/	E	/		To je smůla, budeš mi to muset zaplatit.
16.		/	I	/		Omlouvám se, teprve si dělám autoškolou.
17.		/	I	/		Mě to asi vypadlo, zkusím se vrátit.
18.		/		/	m	Škoda, máte něco jiného?
19.		/	I	/		Mrzí mě to, nestačil jsem zpomalit.
20.	E'	/	E	/		Asi nás nahradila někým jiným, nelíbí se mi to.
21.	I'	/	E	/		Fakt? To je dobře. Nikdy jsem ji neměla ráda.
22.	E'	/		/		Ano, bolí mě zadek a páteř.
23.	E'	/		/		Jestli na ni počkáme, tak nám to uletí.
24.		/		/	e	Budete mi to muset zaplatit, byla drahá.

Příloha 8

Ukázka vyhodnocení testu PFT (C-W) výsledků výzkumu diagnostické části: [odkaz na stažení](#)

	O-D	E-D	N-P	Celkem	%	Norma
E-A	2	4	3	9	37,5%	3
I-A	1	4	1	6	25,0%	5
M-A	1	5	3	9	37,5%	9
Celkem	4	13	7	24 odpovědí		
%	16,7%	54,2%	29,2%			
Norma	5	5	7			

S-E vzorce			
E*	2	8,3%	III.
I*	3	12,5%	III.
E* + I*	5	20,8%	III.
E - E*	2	8,3%	I.
I - I*	1	4,2%	II.
M-A + I*	12	50,0%	III.

Celkový vzorec			
M > (I+ = e = m) > (I+ = e = m)			
GCR	4	23,5%	1

Příloha 9

Psychologové pro Neslyšící:

V Praze je situace co do pokrytí zdaleka nejlepší: ve škole pro sluchově postižené v Radlicích působí jako školní psycholožka Kristina Pánková Kratochvílová, na smíchovské škole je v SPC Kateřina Holubová, která působí ještě v Centru Carolina pro studenty se speciálními potřebami na Universitě Karlově. V Centru pro dětský sluch Tamtam, o. p. s. pracuje Marie Holyanská, která působí i jako školní psycholožka ve škole pro sluchově postižené na Smíchově. V Centru pro dětský sluch Tamtam, o. p. s. v rané péči, působí také Iva Jungwirthová, ve škole v Ječné Kristýna Šimralová. Marie Chudožilov Bendová, která je v současnosti na mateřské dovolené, pracovala v poradně ve Stodůlkách (Centrum pro dětský sluch Tamtam, o. p. s.) a v Národním ústavu duševního zdraví. Marie Kolková je v současnosti na mateřské dovolené, ale působila na Smíchově. Michaela Veselá pracuje v Centru sociálních služeb Praha, v Poradně pro rodinu, manželství a mezilidské vztahy a v soukromé praxi. Ve Valašském Meziříčí ve škole pro sluchově postižené je v pozici školní psycholožky Tereza Schallnerová.

Terapeutické práci se věnují také dvě speciální pedagožky: v Brně působí Karla Hrabčíková, která má výcvik v systemické rodinné terapii a spolupracuje s Uníí neslyšících v Brně a v Hradci Králové Soňa Procházková.

Dále můžeme jmenovat Evu Vymlátílovou (Foniatrická ambulance a centrum kochleárních implantátů) a Zoju Šedivou, (školy pro sluchově postižené a SPC Ječná), ty ale preferují orální přístup a neovládají český znakový jazyk.

Jsme si vědomi, že s výjimkou Terezy Schallnerové, Karly Hrabčíkové a Soni Procházkové se jedná o psychology/terapeuty působící v Praze a výčet tedy (doufáme) není úplný.

Příloha 10

Kazuistika metody FAST

Klientka 40let, Neslyšící, jedno dítě, přemýšlí o rozvodu – nevěra manžela.

S klientkou jsem pracovala edukačně a následně terapeuticky. Manžel se konzultací zúčastnit nechtěl, proto jsme pracovaly individuálně. Konzultace byly vedeny ve znakovém jazyce.

Klientka se dozvěděla od známých, že její muž udržuje dlouhodobý milenecký poměr. Celá situace byla ztížena o fakt, že se jedná o malou komunitu, kde se všichni navzájem znají. Manžel se rozhodl odejít za přítelkyní, a do rodiny jen docházel za dcerou, která ho však vytrvale odmítala. Klientka se s manželem domluvila na rozvodu, nicméně byli nuceni neprovádět majetkové vyrovnání neb ani jeden nebyl schopen toho druhého vyplatit a koupě dvou, byť výrazně menších bytů v současné krizi nepřípadala v úvahu. Manžel změnil pohled na svět, kopíroval názory své přítelkyně. Ta postupně obrátila proti klientce značnou část neslyšící komunity. Klientka se snažila rodinné problémy ustát. Dařilo se jí být podporou pro dceru. Po čase manžel začal uvažovat o návratu k manželce. Ta se bála, že to nezvládne, ale nakonec se rozhodla to zkusit. Manžel během půl roku ještě několikrát přišel a zase se vrátil k přítelkyni. Klientka ale klidným, nevyčítavým přístupem postupně dokázala manžela přesvědčit k návratu. Manžel si začínal všimnout odlišností obou žen a zejména toho, že přítelkyně je příliš direktivní, což mu přestalo vyhovovat. V současné době spolu manželé mají pěkný vztah, snaží se trávit aktivně společné víkendy. Jen dcera manželovi stále nemůže přítelkyni zapomenout (měla s ní velmi problematický vztah a bála se jí). Doposud pláče, kdykoliv slyší její křestní jméno – a může se mluvit jen o nositeli stejného křestního jména.

FAST jsem použila terapeuticky, situace vystavěla klientka, jak o nich povídala, různě s figurkami hýbala a vysvětlovala. Uvědomovala si na nich, jak se jednotliví aktéři cítí, a najednou jí připadlo jednoduché udělat krok ke změně. Během procesu stavění si také uvědomila, jak je v konfliktu dominantní a svého muže řídí. Jednotlivé otázky způsobily vystavění několika dalších situací. Například vystavěla typickou reprezentaci s vysokou mírou koheze. Vlivem otázky na stabilitu si klientka uvědomila, že je vlastně dcera mnohem dál a že již není malá holčička, kterou byla na začátku konfliktu. Dnes například zůstane

sama doma a uvaří si jednoduché jídlo. Před rokem klientka nemohla odejít od manžela, protože pracovala od šesti hodin od rána, dcera se nedokázala sama vypravit do školy a klientka jinou práci nesehnala. Klientka poznamenala, že by bylo dobré, aby na pár dní z rodiny odjela a nechala manžela a dceru, ať se o sebe postarají. Mohli by si být touto cestou zase o trochu bližší. Dorůstání dcery podnítilo otázky na vyplnění volného času obou manželů. Procházení různých životních situací a jejich vizualizace na šachovnici vedly k tomu, že si klientka uvědomila, že z její strany je krize s manželem zažehnaná, že je jim spolu pěkně, mají krásnou šikovnou dceru. Přemýšlela jen nad tím, jak celou situaci vysvětlit svým známým a přátelům, neboť většina z nich se kamarádí i s manželovou bývalou přítelkyní...

Zdá se, že u klientky měla krize růstový potenciál. S manželem ji dokázali překonat, jsou schopni si více povídat o tom, co každého z nich trápí, a vysvětlovat si své pocity. Dříve měli pocit, že se to „prostě musí vydržet“. Je to pravděpodobně dáno tím, v jakých rodinách vyrůstali a jak jim jejich rodiče věnovali pozornost. Je smutným faktem, že většina neslyšících dětí slyšících rodičů, kteří se nenaučí dostatečně užívat znakový jazyk, je naprosto nepřipravená do života. Rodiče pravděpodobně většinu diskuzí utnou s myšlenkou, že je to těžké vysvětlit, a spokojí se pouze se saturováním biologických potřeb svých dětí. Neslyšící se tak musí učit vztahování „za pochodu“, a to se často neobejde bez karambolů.

Příloha 11

Užitečné odkazy:

Centrum Carolina – pomoc neslyšícím studentům při studiu na Karlově univerzitě

<https://centrumcarolina.cuni.cz/CC-1.html>

Česká komora Tlumočnicků znakového jazyka

<https://www.cktjz.com/>

Česká unie neslyšících ČUN tlumočnické, sociální služby směrem k neslyšícím, kurzy znakového jazyka a osvěta směrem ke slyšící veřejnosti

<https://www.cun.cz/cs/>

NaNUK

<https://ujkn.ff.cuni.cz/cs/2020/09/29/nanuk-neslysic-i-a-nedoslychavi-studenti-na-uk/>

PEPNET 2 – články o Neslyšících, tlumočení a znakovém jazyce

<https://dcmp.org/learn/682>

Referenční rámec pro znakové jazyky, Popisy referenčních úrovní A1-B2 českého znakového jazyka

<https://cefr-czj.npi.cz/download>

Ruce asi nejznámější webové stránky pro neslyšící a o neslyšících

www.ruce.cz

Spread the sign-online slovník různých znakových jazyků. Slovník se průběžně doplňuje, a tak se neustále rozrůstá. Zajímavý je i kvůli srovnání artikulace jednotlivých znaků v různých světových jazycích.

<https://www.spreadthesign.com/cs.cz/search/>

Středisko Teiresiás Neslyšících studentů při studiu na Masarykově univerzitě

<https://www.teiresias.muni.cz/>

Tichá linka – tlumočení znakového jazyka

<https://www.tichalinka.cz/>

Znakovárna

<https://www.znakovarna.cz/>

V neposlední řadě doporučujeme pohádky Česká televize – ve znakovém jazyce:

Vánoční království

<https://www.ceskatelevize.cz/porady/1096066178-televizni-klub-neslysicich/215562221800019/>

Nepovedený čert

<https://www.ceskatelevize.cz/porady/1096066178-televizni-klub-neslysicich/216562221800019/>

Nejkrásnější dar

<https://www.ceskatelevize.cz/porady/1096066178-televizni-klub-neslysicich/218562221800021/>

Vodníková princezna

<https://www.ceskatelevize.cz/porady/1096066178-televizni-klub-neslysicich/219562221800019/>

Kde bydlí strašidla

<https://www.ceskatelevize.cz/porady/1096066178-televizni-klub-neslysicich/221562221800019/>

Loupežnická balada

<https://www.ceskatelevize.cz/porady/1096066178-televizni-klub-neslysicich/221562221800019/>

O kouzelné rybí kostičce

<https://www.ceskatelevize.cz/porady/1096066178-televizni-klub-neslysicich/221562221800019/>

Příloha 12

Tabulka 11: Příklady výpovědí s užitím orálních komponentů.

	ČZJ	ČJ
orální komponent: specifické znaky	JÁ AUTO ZAPNOUT <u>SZ „marná snaha“</u> <small>NMS:OK (OTEVŘENÁ ÚSTA S LEHCE VYPLÁZNUTÝM JAZYKEM)</small>	<i>Nejde mi nastartovat auto.</i>
orální komponent: znak určující vlastnictví	PES TŘI <u>MÍT (já)</u> <small>NMS:OK (VIBRUJÍCÍ RTY)</small>	<i>Mám tři psy.</i>

3.5.2 Mluvní komponenty

Mluvní komponenty jsou **pohyby úst**, které svou formou (podobou) odkazují na **mluvený jazyk**: jedná se o bezhlasou artikulaci českého slova nebo jeho části (např. bezhlasá artikulace hlásky „č“ u znaku ČERVENÝ), produkovanou simultánně s manuální složkou znaku.

Často bývají klasifikovány jako nepovinné, v některých komunikačních situacích je však jejich užití vyžadováno (např. situace, ve kterých jsou obsaženy homonymní a polysémní znaky).

- mluvní komponent pomáhá rozlišit význam v případech, kdy jsou manuální části některých znaků homonymní; odlišný mluvní komponent odlišuje význam např. u znaků KURZ vs. PRAVIDELNĚ vs. ÚČET, manuální složka těchto znaků je stejná
- v některých případech může rozlišit význam i u nepřímých pojmenování
  - např. u znaku HROB (díra v zemi) a HROB (nepřímé pojmenování)
- u některých znaků může mluvní komponent zesilovat jejich význam
  - např. intenzifikace dějů, vlastností, zesílení negace aj.
- často mívají variabilní formu, někdy se artikuluje první hláska, jindy první slabika a někteří mluvčí artikuluji i celé české slovo (např. *m / má / máma* ve znaku MATKA)

Tabulka 12: Příklady výpovědí s užitím mluvních komponentů.

	ČZJ	ČJ
mluvní komponent u homonymní manuální části znaku	JÁ SZ „pravidelně“ PONDĚLÍ <u>KURZ</u> <small>NMS:MK (KUR/KU/KURZ)</small> VAŘENÍ CHODIT LÉK UŽÍVAT MUSET <u>PRAVIDELNĚ</u> <small>NMS:MK (PRAVIDELNĚ)</small> POTOM UŽ ZDRAVÝ PRODAVAČKA VŽDY PTÁT-SE-MĚ <u>ÚČET</u> <small>NMS:MK (ÚČET)</small> CHTÍT	<i>Každé pondělí chodím na kurz vaření.</i> <i>Lék se musí užívat pravidelně a pak se člověk vyléčí.</i> <i>Prodavačka se mě pokaždé ze- ptá, zda potřebuji účet.</i>
mluvní komponent u nepřímého pojmenování	ANGLIČTINA ZKOUŠKA <u>DOVOLIT</u> <small>(DOVOLIT)</small> SLOVNÍK LISTOVAT BYLO ANGLIČTINA ZKOUŠKA JÁ <u>HROB</u> <small>NMS:MK (HROB)</small>	<i>Během zkoušky z angličtiny je dovoleno pracovat se slovníkem.</i> <i>Na zkoušku z angličtiny jsem nebyl připravený, nic jsem neuměl.</i>
Mluvní komponent u zesílení významu (např. vlastností)	ZEĎ BARVA <u>BÍLÝ</u> <small>NMS:MK (BÍLÝ)</small> MALOVAT PO ZEĎ <u>ZVÝRAZNĚNĚ-BÍLÝ</u> <small>NMS:MK (BÍLLÝ)</small>	<i>Zeď je teď namalovaná na bílo.</i> <i>Dřív byla zeď barevná, nově do- stala osvěžující bílý nátěr.</i>

Ukázka z publikace Popis referenčních úrovní A1-B2 pro český znakový jazyk (CEFR, n. d.)